

Phẩm 34: VÔ NGÃ

Luận giả nói: Đạo nhân Độc Tử nói có ngã, những người khác cho là không có ngã.

Hỏi: Ai nói đúng?

Đáp: Thật ra không có pháp ngã. Vì sao? Vì như trong kinh, Phật dạy các Tỳ-kheo, chỉ dùng tên gọi, chỉ giả bày đặt ra, chỉ vì hữu dụng, cho nên gọi là ngã. Vì chỉ là tên gọi... nên biết là không chân thật. Trong kinh dạy: Nếu người không thấy khổ, thì người này thấy có ngã. Nếu thấy như thật khổ, tức là không còn thấy ngã. Nếu thật có ngã, thì người thấy khổ, cũng sẽ phải thấy ngã. Lại nói, bậc Thánh nhân, chỉ tùy thuộc thế tục mà nói là có ngã. Như trong kinh Phật dạy: Ngã tức là nơi động. Nếu thật có ngã, thì không gọi là nơi động, như mắt là có, nên không gọi nơi động. Trong hết thảy các kinh đều ngăn trừ chấp ngã. Như Thánh Tỳ-kheo Ni bảo Ma vương: “Cái mà người gọi là chúng sinh, tức tà kiến”. Vì nhóm các pháp hữu vi đều trống không, chẳng có chúng sinh. Lại nói: Do các hành hòa hợp tương tục mà có, tức là huyễn hóa lửa gạt phàm phu, đều là kẻ giặc oán, đều như mũi tên đâm vào tim, không chắc thật. Như nói: không ngã, không ngã sở, không chúng sinh, không con người, chỉ là rỗng không. Tướng năm ấm sinh diệt, hủy hoại, rã rời, mới có nghiệp có quả báo; chủ nhân thì không thể chấp giữ được! Các duyên hòa hợp mới có các pháp nối tiếp nhau. Vì những lý do này, nên hết thảy các kinh, Phật đều ngăn trừ chấp ngã, cho nên không có ngã. Vả lại, trong kinh, giải nghĩa thức: Sao gọi là thức? Tức là khả năng nhận biết về sắc, cho đến nhận biết về pháp, chứ chẳng nói nhận biết về ngã. Vì vậy không có ngã. Tỳ-kheo Quần-na hỏi Phật: “Ai ăn bằng cách thức thực?” Đức Phật bảo: “Ta không nói, có người ăn bằng cách Thức thực”. Nếu có ngã thì đã nói: Ngã ăn bằng cách thức thực. Vì chẳng nói, nên biết không có ngã. Trong kinh Bình Sa Vương Ng-hinh Phật, Ngài bảo các Tỳ-kheo: Các thầy hãy xem, những kẻ phàm phu, chạy theo giả danh, cho là có ngã. Trong năm ấm, thật không có ngã, không ngã sở. Lại nói, vì năm ấm mà có đủ các tên gọi là ngã, chúng sinh, trời, người... vô lượng danh từ như vậy đều do năm ấm mà có. Nếu có ngã, thì nên nói ngã là nhân. Như Trưởng lão Phất-ni-ca bảo với ngoại đạo: Như người tà, kiến chấp không có mà cho là có”. Đức Phật muốn dứt bỏ tà mạn này, chớ chẳng đoạn trừ chúng sinh, nên nói không có ngã. Trong kinh Viêm Ma Già, Tôn giả Xá-lợi-phất nói với Viêm-ma-già: “Người thấy sắc ấm là A-la-hán chẳng?”. Đáp: “Chẳng

phải”. Hỏi: “Thấy thọ, tướng, hành, thức là A-la-hán chăng?”. Đáp: “Cũng chẳng phải”. Hỏi: “Thấy năm ấm hòa hợp là A-la-hán chăng?”. Đáp: “Cũng không”. Hỏi: “Thấy lia năm ấm là A-la-hán chăng?”. Đáp: “Cũng chẳng đúng”. Tôn giả Xá-lợi-phất nói: “Nếu như tìm cần suy diễn chẳng thể có gì được, thì phải nên nói bậc A-la-hán sau khi mất là không có chăng?”. Đáp: “Thưa Tôn giả Xá-lợi-phất! Trước đây tôi có ác tà kiến, hôm nay được nghe nghĩa lý này, nên kiến chấp ấy liền tiêu sạch. Nếu có ngã, thì đã chẳng gọi là ác tà. Lại trong bốn thủ nói “ngã ngữ thủ”, nếu thật có ngã, thì nên nói là: “ngã thủ”, như dục thủ v.v... không nên nói “ngã ngữ thủ”. Lại như trong kinh Tiên-ni nói: Trong ba vị thầy, nếu có vị nào không chấp đạt được ngã hiện tại và ngã về sau, thì ta gọi vị thầy ấy là Phật. Vì Phật không chấp đạt được nên biết không có ngã. Lại trong vô ngã, tướng ngã là điên đảo. Nếu ý người cho tướng ngã trong ngã, chẳng phải điên đảo, thì điều đó chẳng hợp lý. Vì sao? Đức Phật dạy: “Chúng sinh hiện có thấy ngã đều là thấy năm ấm. Thế nên biết là không có ngã. Lại nói, chúng sinh nếu có nhớ nghĩ đến các việc đời trước, là đều nhớ về năm ấm. Nếu có ngã, thì cũng nên nhớ nghĩ về ngã chứ! Vì không nhớ nghĩ đến, nên biết là không có ngã. Nếu theo ý người cho cũng có Kinh nói đến sự nhớ nghĩ về chúng sinh, như trong chúng sinh kia, ngã được gọi tên nào đó thì việc này chẳng đúng. Vì đây là thế để phân biệt, nên nói mà thật ra là nhớ nghĩ về năm ấm, chứ chẳng phải nhớ nghĩ về chúng sinh. Vì sao? Vì ý thức nhớ nghĩ, ý thức chỉ duyên vào pháp, cho nên không có sự nhớ nghĩ về chúng sinh. Còn nếu ông nói quyết định là có ngã, thì ở trong sáu tà kiến, ắt phải rơi vào một loại kiến chấp. Hoặc ý ông cho là không có ngã cũng là tà kiến, thì điều này không đúng. Vì sao? Vì có hai đế: Nếu vì thế đế mà nói không ngã, còn theo đệ nhất nghĩa đế mà nói có ngã, thì đó là sai lầm. Nay, Ta nói đệ nhất nghĩa nên không có ngã, thế đế nên có, ngã, vì thế không có sai lầm. Như Phật dạy: “Nhỏ gốc ngã kiến”. Như trong lời thưa hỏi của vua Si, Đức Phật đáp: “Này vua Si! Nếu có người, với nhất tâm, quán xem thế gian đều là trống không, thì sẽ nhổ được gốc kiến chấp, chẳng còn thấy vua chết! Những thuyết nói có ngã, cho các nhân-duyên, buồn, vui đều ở trong năm ấm, là vì muốn phá các ngã kiến, nhân duyên của ngoại đạo. Thế nên không có ngã.

Phẩm 35: CÓ NGÃ, KHÔNG NGÃ

Hỏi: Ông nói không có ngã. Việc này chẳng phải. Vì sao? Vì là cách trả lời bỏ qua trong bốn cách trả lời. Nghĩa là, con người, sau khi chết, có không, cũng có cũng không, hay chẳng có chẳng không. Nếu thật không có ngã, thì không nên có cách trả lời bỏ qua. Lại có người nói: “Không có chúng sinh thọ thân sau”, tức là tà kiến. Với lại, trong mười hai bộ kinh, có Kinh Bốn Sinh, Đức Phật đã tự thuyết: Vào thời nọ, vua Đại Hỷ Kiến, tức là thân Ta. Có những chuyện Bốn Sinh như vậy. Năm ấm hôm nay, chẳng phải năm ấm ngày xưa. Vậy là có ngã từ xưa đến nay? Lại như Phật dạy: “Nay vui, ngày sau vui, làm thiện hai đời vui”. Nếu chỉ có năm ấm, thì không nên nói hai đời vui. Như trong kinh dạy: “Tâm cấu uế, nên chúng sinh cấu uế. Tâm thanh tịnh, nên chúng sinh thanh tịnh”. Như một người sinh trong thế gian, thì nhiều người bị suy não, nhưng một người sinh trong thế gian thì nhiều người được lợi ích. Với lại, việc tu tập nghiệp nhân thiện hay bất thiện đều dựa vào chúng sinh, chứ chẳng phải nương vào số chẳng phải chúng sinh. Rất nhiều chỗ trong kinh, Phật tự nói: Ta nói có chúng sinh có thể thọ nhận thân sau, có thể tự lợi, mà không làm lợi người khác v.v... Vì những lý do đó, nên biết là có ngã. Ở trước, ông nói chỉ có tên gọi... điều này không đúng. Vì sao? Đức Phật chỉ vì ngoại đạo, nói xa lìa năm ấm, riêng chấp có ngã tướng, thường không hoại diệt; muốn đoạn trừ tà kiến này, nên nói không có ngã. Hôm nay, chúng tôi nói năm ấm, hòa hợp, gọi là ngã, nên không bị sai quấy. Lại nữa, nói ngã chỉ là tên gọi thì nên suy nghĩ thật kỹ điều này. Vì nếu chúng sinh chỉ có tên gọi đó, thì giết trâu đất chẳng bị tội sát, nếu có giết trâu thật, cũng không có tội! Lại như trẻ con, dùng tên gọi làm vật cúng thí, đều có quả báo, người lớn đem thí cũng được phước báo, mà sự thật thì chẳng có được. Chỉ là tên gọi, nên không, mà nói có. Bậc Thánh mà có vọng ngữ sao? Vì nói chân thật mới gọi là bậc Thánh. Thế nên biết là có ngã. Vả lại, Thánh thấy thật không có ngã, mà thuận theo thế tục nói là có ngã, thì thấy đó là cái thấy điên đảo, vì đã nói khác vậy! Nếu thuận theo thế gian, không mà nói có, thì không thể nói là trong kinh có thật nghĩa, mười hai nhân duyên, ba môn giải thoát và các pháp vô ngã... Nếu có người bảo là có đời sau, rồi thuận theo mà nói có, và nếu có người nói không, rồi tùy theo người đó mà nói không; lại có người bảo, mọi vật trong thế gian đều từ vị trời Tự Tại sinh, thì với các loại kinh thư tà kiến như vậy, đều phải tùy thuận mà nói theo sao? Các việc ấy không nên. Thế nên, kinh

mà các ông dẫn, đều bị phá vỡ hết! Vậy nên có ngã.

Đáp: Ở trước các ông có nói: Vì bỏ qua trả lời, nên biết có ngã, việc này không phải vậy. Vì sao? Vì các pháp này là không thể nói được, trong phân nhóm Diệt đế ở sau sẽ nói rộng rõ. Nên không có thật ngã và không thể thuyết, chỉ giả danh để nói thôi, chẳng thật có. Như trong pháp ông, ngã do sáu thức biết. Như kinh của ông nói: Nhờ mắt mà thấy được sắc, nên ngã bị hoại, thế thì đối tượng biết của nhãn thức không nên nói chẳng phải sắc chẳng phải phi sắc. Thanh (tiếng) cũng vậy. Lại nữa, nếu ngã là đối tượng biết của sáu thức, thì cùng với kinh là trái nhau? Trong kinh dạy: Năm căn không thể thay nhau thu nhiếp năm trần; vì đối tượng quan sát khác nhau. Nếu có thể dùng sáu thức để biết ngã thì sáu căn thay nhau mà dùng. Vậy thì lời nói trước và sau của ông trái nhau. Đối tượng biết của nhãn thức, thì không gọi là sắc. Lại như ông nói, không ngã là tà kiến; nhưng trong kinh Phật tự bảo các Tỳ-kheo: Tuy không có ngã, nhưng do các hành liên tục nối tiếp nhau, nên nói có sinh tử. Ta dùng thiên nhãn thấy các chúng sinh, khi sinh khi chết, cũng không nói là ngã. Với lại, trong pháp của ông có lỗi. Trong pháp ông nói, ngã không sinh, nếu không sinh, thì không có cha mẹ; không có cha mẹ, thì không có tội nghịch, cũng không có các nghiệp tội khác. Thế nên pháp của ông là tà kiến. Ông lại nói có bốn sinh, bởi nhân năm ấm, nên gọi là vua Hỷ Kiến, tức là năm ấm kia tương tục, nên gọi là Phật, nên nói Ta là vua kia. Trong pháp của ông ngã là một, không nên khác biệt. Ông lại nói làm thiện cả hai thời đều vui. Trong kinh, Phật tự ngăn việc này và nói: Ta chẳng nói có xả bỏ năm ấm này, rồi thọ nhận năm ấm kia; chỉ vì năm ấm nối tiếp nhau không khác, nên nói hai đời vui. Ông lại nói: Tâm cấu uế, nên chúng sinh cấu uế. Do điều này, nên biết không có ngã chân thật. Nếu có thật ngã, nên cùng với tâm khác; không nên nói tâm cấu uế, nên chúng sinh cấu uế. Vì sao? Vì không thể, kia cấu uế mà đây lãnh chịu; chỉ vì nhân duyên, giả gọi là có cấu uế, nên giả gọi cấu uế. Thế nên ngã là giả danh, chẳng phải chân thật. Lại nữa, trong pháp của ông, nói: Ngã chẳng phải năm ấm, thì không sinh không diệt; chẳng tội phước gì cả. Có những lỗi như vậy. Chúng tôi nói, năm ấm hòa hợp giả gọi là ngã. Do ngã ấy nên có sinh, có diệt và có tội phước... chẳng phải là không có giả danh, chỉ là chẳng phải thật thôi. Ở trước, ý ông nói để phá ngoại đạo, nên Phật nói vô ngã. Đó là ông tự tưởng sai lầm mà phân biệt vậy, chứ ý Phật không như vậy. Lại có các thuyết nói về ngã, đều là sai lầm. Như ông nói: Ngoại đạo lìa năm ấm, riêng chấp có ngã; ông cũng như vậy. Vì sao? Vì

năm ấm là vô thường, ngã chẳng thể nói được là thường hay vô thường, tức là lìa năm ấm; ấm lại có ba phần: Giới phẩm, Định, Tuệ; thiện, bất thiện và vô ký trói buộc cõi Dục, cõi Sắc và cõi Vô sắc. Phân biệt như vậy, thì ngã chẳng được nên khác với năm ấm. Ngã là người, năm ấm chẳng phải người, tức là khác nhau. Ấm là năm, mà ngã là một, nên ngã chẳng phải ấm. Nếu có ngã, do các lý do này, thì khác năm ấm. Thế gian không có một pháp nào, không thể nói một, mà chẳng thể nói khác. Thế nên không có pháp chẳng thể nói.

Hỏi: Như đốt và có thể đốt, không được nói một, chẳng được nói khác. Ngã cũng như vậy?

Đáp: Đây cũng nghi ngờ như nhau. Cái nào là đốt, cái nào là có thể đốt? Nếu có loại lửa để đốt, thứ khác gọi là có thể đốt; thì đốt khác với có thể đốt. Nếu loại lửa, là có thể đốt, thì sao lại nói là không phải một. Nếu có thể đốt, tức đó là loại lửa. Nếu lìa loại lửa, thì cũng đều không đốt, nên gọi là cùng nghi. Nếu đốt, có khả năng đốt, như ngã có sắc, tức rơi vào thân kiến. Với lại, nên có nhiều ngã, như lửa củi khác, lửa phân trâu bò khác; ngã cũng như thế. Năm ấm của người thì ngã khác, năm ấm của trời thì ngã khác; tức là nhiều ngã. Lại như đốt và có thể đốt, trong ba đời; ngã và năm ấm cũng nên như vậy, ở trong ba đời. Như đốt và có thể đốt là hữu vi, nên ngã và năm ấm cũng nên là hữu vi. Lại nữa, tuy ông nói đốt và có thể đốt chẳng một, chẳng khác, nhưng mắt thấy tướng khác. Ngã và năm ấm cũng phải có khác. Với lại năm ấm mất, mà ngã không mất; do chết chỗ này, lại sinh đến chốn khác, có hai đời vui. Nếu tùy theo năm ấm, có mất đi, có sinh ra; tức là đồng với năm ấm chẳng gọi hai đời vui. Ông dùng vọng tưởng, phân biệt có ngã, thì được những lợi ích gì? Lại như trong các trần, không có một trần nào, là đối tượng biết của sáu thức. Ngã mà ông nói, có thể được biết bởi sáu thức; chứ chẳng phải sáu trần. Chẳng thâm nhiếp trong mười hai nhập chứ chẳng phải các nhập. Chẳng thâm nhiếp trong bốn Đế, thì chẳng phải các Đế. Thế nên, nếu là có ngã, tức là vọng ngữ (nói dối). Lại trong pháp ông nói: Pháp có thể biết là năm pháp tạng quá khứ, vị lai, hiện tại, vô vi và pháp không thể thuyết. Ngã ở trong pháp thứ năm thì khác đối với bốn pháp kia, ông muốn làm cho khác với bốn pháp trước, mà chẳng phải pháp thứ năm, tức là không thể được. Nếu nói có ngã, thì bị các sai lầm này, sao lại còn dùng vọng tưởng để phân biệt ngã? Thế nên, trước ông nói ngoại đạo lìa năm ấm, rồi phân biệt chấp có ngã; chúng tôi thì không như vậy, vì điều này chẳng đúng. Trước ông nói, Ngã chỉ là giả danh, nên suy nghĩ kỹ, việc này chẳng hợp lý.

Vì sao? Vì trong pháp, Phật nói, việc thế đế không nên suy nghĩ kỹ. Ông lại nói do vọng ngữ nên thấy điên đảo, thì cũng đều như vậy. Như ông nói: Không nên nói thật nghĩa trong kinh. Việc này nên nói, vì để cho biết đệ nhất nghĩa đế. Ông lại nói: Nói hết về thế gian thì nên tùy thuận. Nếu nói: Từ trời Tự Tại sinh ra vạn vật...thì không thể chấp nhận. Nếu có lợi ích không trái với thật nghĩa, thì nên chấp nhận, nên không sai lầm. Nếu trong thế đế, phát sinh công đức, có thể lợi ích, thì nên thọ nhận. Phần sau sẽ nói rõ. Như ông nói, giết các trâu đất, thì không bị tội sát sinh. Bây giờ trả lời: Nếu đối với các loài có tình thức, có ấm liên tục vận hành, thì phải có nghiệp và nghiệp báo. Đối với trâu bò đất thì không có điều này. Thế nên phải biết, năm ấm hòa hợp, giả gọi là ngã, chứ chẳng phải có thật.
